

TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZMIVELŐDÉSI HETILAP.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési ár:
Egész évre 5 frt. Vidékre 5 frt. 50 kr.
Fél „ 2 „ 50 kr. „ 2 „ 75 „
Egyes szám ára 10 kr.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Beck I. papirkereskedése.

Ide küldendők a lap szellemi és anyagi részét illető minden közlemények.

HIRDETÉSEK DIJJA:

Három hasábos petítor 6 kr. Nyílttéri három hasábos petítor 10 kr.

Bélyegdíj külön minden hirdetésért 30 kr.

Hazánk népesedése.

Más nemzetekhez képest magyar nemzetünk száma bizony csekély. Azért mondta a legnagyobb magyar, Széchenyi István gróf, hogy: oly kevesen vagyunk, hogy még az atyagyilkosnak is meg kellene kegyelmeznünk.

Nemzetünk szaporodásának adakálya az aránytalanul nagy halandóságban van. A statisztika szerint csakis Oroszország áll nálunk e tekintetben még rosszabbul.

Némelyek ama véleményét, hogy a magyar faj nem szapora, megcáfolja a statisztika: mert épen Magyarországon köttetik aránylag legtöbb házasság és születik legtöbb gyermek.

A belügyminiszeri jelentés szerint 1880. évben meghalt 461 ezer 184 ember, vagyis 94 ezer 372-vel több mint 1879-ben; 1880-ban a születések száma csak 68 ezer 707-tel multa fölül a halálozások számát, ellenben 1879-ben 134 ezer 22 emberrel több született mint meghalt; így az apadás 60 ezer 345-re rug. A halottaknak több mint 54 százalékát a hét éven alóli gyermekek adják; mert minden ezerből a kis gyermekekre 543 jut. Legnagyobb pedig a halandóság az északkeleti megyékben, hol 14 ezer emberrel több halt el 1880-ban mint született. Pedig 1880-ban kolera, vagy más általános járvány nem uralkodott.

Honnan tehát e szomorú eredmény? Sok mindenféle oka lehet annak; a főbbek azonban mindenesetre 1-ször a nyomor, mely épen ezen vidékekről a kivándorlásra is legtöbbet készítetett és készlet, 2-szor a pálin-

ka, 3-szor az orvosi kezelés hiánya, 4-szer a kisedetek rossz ápolása.

1880-ban a meghaltak közül több mint harmadrész nem orvosoltatott, azaz minden ezerből 383 halt el anélkül, hogy orvosi kezelésben részesült volna.

Szörnyű nagy hibája az népünknek, hogy az orvostól idegenkedik. Nagyon sok esetben ennek oka természetesen a költségtől való félelemből ered; de az is bizonyos, hogy a bizalmatlanságból s ritkábban a babona-hit-ből is.

Az egyik azt tartja, hogy halál ellen nincs orvosság, ha tehát betegnek meg kell halnia, nem segíthet azon az orvos sem. Ez áll; de hát honnan tudod te azt, hogy beteged olyan nyavalyában szenved, hogy rajta semmiesetre sem segíthet még az orvosi tudomány sem? Hátha beteged nyavalyája csakis azért válik halálóssá, mert nem iparkodik idejében orvos közbejöttével annak elejét venni?!

Minden bajt könnyebb fejlődése elején gyógyítani, mint akkor, midőn már az teljesen kifejlődött. Ámde népünknek épen az a nagy hibája, hogy még az is, ki belátja az orvos segítségének szükségét, csak akkor hivatja az orvost, mikor már ő maga is avatlatlan szemével látja betegének ábrázatán a halál angyalának lehetétét. Az ilyen betegek aztán már természetesen ritkán segíthet az orvosi tudomány is.

Hát arra mennyi az eset, hogy orvost ugyan hívnak — nehogy megszólják őket, — hanem rendeleteihez nem alkalmazkodnak! Hányszor mondja azt maga a beteg vagy

a környezete, hogy a beteg bevette az orvosságot a rendelet szerint! Pedig dehogy vette be. Így még a leggyakorlottabb orvost is leterelhetik a gyógyítás helyes útjáról s ha a beteg meghal, a felelősség a környezetre súlyosodik.

Azonban legtöbb esetben könnyebb e bajnak elejét venni, mint azt megszüntetni. Azért minden értelmes hazafi polgári kötelességnek tekintti, körében az okszerű gyermeknevelés, ápolás s az egészség fenntartási szabályokat terjeszteni.

— A Magyar Iskola Egyesület a

közoktatásügyi miniszternek a következő felirásban jelentette be megalakulását: „Midőn a nagyméltóságú belügyminiszterünk által jóváhagyott alapszabályaink értelmében a „Magyar iskolaegyesület“ működését megkezdjük: első kötelességünknek ismerjük nagyméltóságodnak, mint közmívelődésünkért, nyelvünkért s a magyar állameszme megizmosításáért vívott küzdelmeink egyik leglelkesebb bajnokának kegyes figyelmét és hazafias jóindulatát egyesületünk irányában kikérni. Egyesületünk célja: a közmívelődésnek nemzeti irányu fejlesztése s terjesztése. A gátló akadályok elhárítása mellett a nemzeti szellem ébresztése, ébrentartása és az a fölötti örökös főleg a mindkét nembeli ifjuság hazafias szellemben való nevelése által. Szóval egyesületünk magyarság terjedésének apostola óhajt lenni s legfőbb törekvése az, hogy állami önállóságunk létföltétele, a magyar nemzetiség megdönthetetlenül álljon fenn hazánkban s kedves, szép magyar nyelvünk minél nagyobb

Szépirodalmi csarnok

Magyar király-hymnusz.

Légy üdvözölve nálunk;
Légy üdvözölve jó királyunk!

Örömbel, búbá' véled osztozunk;
Veszélybe', bajba' védni fog karunk;
Bülesen parancsolj: tetté lesz szavad;
Törvényt tiporva: pusztá szó marad!

Állj vészbe' viharba',
Bizhatsz a magyarba':
Leghűbb nemzeted
Él s meghal veled!

Állj vészbe', viharba'
Bizhatsz a magyarba' ! . . .

Légy üdvözölve nálunk;
Légy üdvözölve jó királyunk ! !

Ardényi Dezső.

Herr von Mandelkern.

— Eredeti novellája. —

Írta: **Marton János.**
(Vége.)

És a Herr von Mandelkern? Mindjárt, mindjárt rá jövök. Tehát Mandelkern Jónas a nagybátyám birtokához közel fekvő terjedelmes jószágának a bérlelője volt és azon becsületes zsidók közé tartozott, kik józanságuk, munkásságuk, de különösen jószívűségük miatt mindenki által tiszteltetnek. Mandelkern szívesen segíté falujának népét és a környéken nem volt egy parasztember is, ki valaha hiába fordult volna pénzbeli vagy más ügyben Mandelkern Jónához. Mandelkern különben nem volt orthodox zsidó s bár vallása sarktvényeit szigorúan megtartotta s a neologok tulzásait elítélte, mégis nyílt házat tartott s mindenki, rang, vallás s nemzetiségi különbség nélkül a legszívélyesebb vendégszeretetre talált. De a mi Mandelkern Jónást úgy szólván közkedvelté tette s neki magasabb körökben is elismerést szerzett, az tántoríthatlan hazafisága, kiváló magyar szelleme volt, melynek terjesztésében nemcsak hogy fáradhatlan volt, hanem annak érdekében oly áldozatokat is hozott, mik a leggazdagabb főúrnak is becsületére válhattak volna.

Midőn az alkotmányos aera hazánkra is derengeni kezdett s az első magyar felelős ministerium kilett nevezve, Mandelkern e nap emlékére 30,000 frtnyi alapítványt tett oly kikötéssel, hogy husz év múlva annak kamataiból ösztön díj adassék magasabb osztályba járó oly négy tanulóknak, kik magokat a magyar nyelvben kiválóan ki fogják tűntetni s hogy itt is teljes tolerancióját megmutassa, a vallásra

nézve ekként intézkedett, hogy e négy tanuló a különféle hitfelekezetekből jeleltessék ki és pedig egyet a zsidó, egyet a kath. egyet a kálvinista s egyet a lutheranusokból. Ezen és többmás nemes cselekedeteért ő felsége Mandelkern Jónást magyar nemességre emelte „Sztakesini“ előnévvel, minthogy a Felsőzemplénben fekvő sztakesini birtokot, melyet néhány évig bérlet volt, időközben megvette.

Az emberek, hogy tiszteletöknek ők is hallható jelét adhassák, e pillanattól kezdve Herr von Stakesin-nak kezdték Mandelkern-t ezímezni, mit ő, azonban nem engedett meg, mondván: — Családom krónikája ugyan azt állítja, hogy én a bibliában jelzett Lévi nemzetségből származom, mely nemzetség tudvalevőleg királyokat is adott Izrael népének, de én mégis csak gyalog, egy kis pinklivel hátomon jöttem be szép Magyarországra, mely Mandelkern Jónás néven is vendégszeretőleg fogadott s előbb tisztességes keresetet, utóbb gazdagságot nyújtott. Megtartom tehát nevemet annak fényes bizonyosságául, hogy csak egy ország van a világon, mely az idegenek iránt bizalmas, előzékeny s támogató és az a mi kedves Magyarországnak, melyet hogy Izrael nagy Istene éltesen, szíveimből kívánom.

Valjon, kérdem én, van e világnak, ha mindjárt Hazdrubaltól is származott nemese, ki nemesebben gondolkozzék mint ez a Lengyelországból hozzánk szakadt zsidó?! És nézzétek meg gyermekeit, oly tösgyökeres magyarok azok, annyira tudnak már zsenge körökben is lelkesedni a magyar haza örökös fényén, hogy majdan a legerősebb támaszai lehetnek neki.

Az emberek tehát Sztakesin falu birtokosát örökölt néven szállították és ő aztán bele nyugodott

tért foglaljon el szeretett honunk minden pontján. Első figyelmét egyesületünk az iskolákra, a gyermeknevelésre fordítja, hogy már az ifjú szív buzogni, lelkesedni tudjon a magyar nyelvért s államért. Az iskolánál kezdve tevékenységünket, oly nemzedéket akarunk nevelni, mely lélekben, nyelvben magyar s mely felnőve s magába szívva a magyarságot, magyarul gondolni, érezni tudjon, hogy ne csak jogilag, de tényleg tökéletesen a magyar fajhoz tartozzék. E célból buzdítjuk a tanítókat, segítjük az őszinte törekvést, a hol az gyöngye, óvodák, gyermekkertek, iskolák alapítására: a gyermekeket magyar tankönyvekkel, a szegényebb sorsukat, de a magyar nyelv elsajátításában kintinó szorgalmukat ruhával, pénzzel, jutalmakkal és ösztönzőjakkal serkentjük magyar nyelvünk elsajátítására. S bár figyelmünket a főváros nem magyar ajkú polgáraitól tömegesen lakott részei hívják fel, mindazáltal tevékenységünket a főváros nem magyar ajkú polgáraitól tömegesen lakott részei hívták fel, mindazáltal tevékenységünket a főváros körül gyűrűként elterjedt azon falvakra s honunk azon vidékeire is fordítjuk, hol a magyar nyelv tudásának rendszeres, öntudatos terjesztésére, multunk viszonyai miatt, a kellő segédeszközök nem állottak rendelkezésre. De nemcsak az iskolák falain belül, hanem főleg társadalmi uton is igyekszik egyesületünk céljának elérésére Oly ezélok ezek, melyekért exczellencziád is küzdött, mint ifjú, ezekért harcolt, mint a törvényhozásnak tagja s mint irodalmunknak egyik díszé, ezek megvalósítása képezte nagyméltóságod áldásos működésének egyik legszebb gyöngyét, midőn a magyar közművelődést előmozdítani, irányozni hivatott legfőbb község, a közoktatásügyi miniszterium élére állt. Reméljük tehát, hogy a magyar nyelvet és ezzel együtt a magyar érzés-és gondolkodásmódot terjesztő egyesületinktől magas pártfogását, rokonszenvét nem tagadja meg nmltgod s azon kedves hitben ringatjuk magunkat, hogy a vezetése alatt álló vallás-és közoktatásügyi ministerium helyeselni s segíteni, támogatni fogja nagy munkájában egyesületünket annál inkább, mert célunk elérése érdekében távol az erőszakoskodástól és a türelmetlenkedéstől, mások jogait nem sértve, a kultura eszközeivel, a testvériség és szeretet szelid fegyvereivel harcolunk. Nem kiölni akarjuk mi a nemzetiségeket, hanem módot s eszközt akarunk nyújtani, hogy kebleinkhez közelebb férjenek s műveinkkel jobban összeforranak. Azon szabadságszeretet, mely a testvériség szem előtt tartásával megosztotta a magyar alkotmányt a nem magyar lakókkal s mi több, mely az utób-

abba is, hogy nevéhez hozzá bigyesztették a „von- szócskát, minek folytán hősünk Herr von Mandelkern maradt, a hogyan mi is neveztük.

Itt bátran bevégezném beszélykém et, melyet talán jobb lett volna életképnek elneveznem, miután attól tartok, hogy sok olvasó kevés szerelmeskedést, küzdelmet, világ fájdalmat talált benne, mi némelyek szerint egy novellának elodázhatlan kelléke, a mit én különben tagadásba veszek: — miután azonban az, a mit még irok, egy részt teljesen jellemzi Herr von Mandelkern gondolkozás-módját s egyszerűségét, más részt pedig megfogja fejteni azon körülményeket is, melyeknek hatalma alatt Alfréd és Mandelkern Rozália asszony megösmerekedtek s belső viszonyba léptek.

Mielőtt azonban erre reá térnék, meg kell jegyezmem, hogy Herr von Mandelkern ép oly jargonban beszélt magyarul, mint hitsorsosa, az oly korán elhalt Horn Ede, volt államtitkár, ki különben kitünően összeállított beszédeit rendszeren úgy kezdte:

Orraim! a thüszthelt ölüthem szholó képvisühelü thorsam . . . mire kaczgatak a Horn legöszintebb tisztelői is, kik tudták, hogy ez ember francziául, angolul, olaszul s több más nyelven oly kitünően irt, hogy a Journal francais vagy a Times cikkeit igen magas árakkal fizették.

Herr von Mandelkern nem tudott tehát leszokni a zsidó jargonról, de mik, ki őt szeretttük, s élénk és kedves társaságát gyakran felkerestük, annyira megszoktuk e beszéd módját, hogy többé felsem tűnt.

Herr von Mandelkern, daczára szerénységének, egyszerűsége s gazdaságának, s azon őszinte tisztelet

biakat még oly kiváltságos szabadalmakkal is ellátta, mikkel maga nem birt, azon páratlan türelmesség, mely a szabadság klasszikus földjének, Albionnak történetében sem található fel: e szabadságszeretet, e testvériséggel párosult türelem törekvéseinket is irányozni fogja. Magasztos czélunk érdekében igénybe vett s vázolt eszközeink alkalmazása mellett reméljük, hogy az ország lakói egymást megértvén, egymást szívből átkarolván, nem találанд termékeny talajra a kívülről istápolat izgatás, és hogy a pangermanizmus, a dakoromanizmus és a panszlavizmus gyökerei kiszáradnak. Hogy azonban egyesületünk terebélyes fává nőhesse ki magát és hasznos gyümölcsöket hozzon — szükségünk van nemcsak a tagok hazafis fáradozására, hanem a magas kormány és első sorban a közoktatásügyi miniszterium kegyes gyámolítására, támogatására is s magasztos czélunk tudatából fakadt érzelmiünk azon kedves reményben ringat, hogy nagyméltóságod kegyes pártfogását hazafias, a közművelődést terjesztő egyesületinktől nem vonandja meg. E reményben, bizalomban ajánljuk magunkat és a „Magyar Iskolaegyesület“ nagyméltóságod szives jóindulatába. Nagyméltóságodnak alázatos tisztelője Gerlóczy Károly, a „Magyar iskolaegyesület“ elnöke.

HELYI HIREK.

* **Dániel Ernő**, a pancsovai kerület képviselőjelöltje pünkösd másodnapján esti 1/2 7 órakor eléje ment nagyszámú választók kíséretében városunkban bevonult s a Weifert-féle sörházban programbeszédét tartotta. Magyar nyelven üdvözölte a választókat s németül fejtette ki aztán programját. Elmondta, mért nem lehet hiva se a függetlenségi, se a mérsékelt ellenzéki, a legellen- tésesebb elveket magában foglaló s határozott program nélkül való pártnak s mért föltétlen hiva a szabadelvűnek. Kifejtette aztán a felsőház reformja, a közigazgatás, az igazságügy (helytelenítve, hogy a volt végvidéken még mindig sajátos törvények uralkodnak) a közoktatásügy, az ipar, a kereskedelem, a közgazdaság, a pénz, a vámügy, a közlekedés körüli nézeteit, kiemelve végül, hogy minden irányban a szabadelvűség hiva, ama szabadelvűségé, a mely megteremté a 48-i törvényeket s a melyet a mostani kormány bölcs és józan politikával érvényesít. E szabadelvűség zászlaját a magyar köznemesei osztály bontá ki annak idején s ő áldozott érte legtöbbet. De ez az u. n. gentry az idő folytán meggyengült a harcban s azért bajtársra van szüksége, ez pedig csak a polgári osztály lehet. Beszédét a haza és a ki-

és szeretetnek, melyet mindenkitől tapasztalt, mégsem érezte magát boldognak s megszokott nyíltsága oda vitte, hogy ez érzet okát mindenkinek elmondta.

Mandelkern ugyanis már két éves házas volt és mégsem született gyermeke, noha nejét, ki bájolón szép volt, imádásig szeretete.

Egyszer, midőn Alfréd ismerősünk is nála volt, keserű szavakra fakadt neje irányában:

— Jakub patriarchának thüzenkéth fia volt és én nekem egy sincs. — The vagy az okha, Rhuzali.

— Én? kérdé Mandelkerné mosolyogva.

— Igen, the. Merth muund, miérth volth Jakubnak thüzenkét fia, nekhem pedig egy sincs?

— Légy igazságos, Mandelkern, felelé neje kissé pajzán hangon, — te nem vagy Jakab, nem vagy patriarcha és azért nincs neked tizenkét fiad. Aztán kérlek el is felejtetted, hogy még csak két éve férjnel vagyok.

— Ejh, patriarcha idhe, patriarcha odha, felelé ilyenkor a férj, ha nekhem nincs thizenkét fia, háth legyhen nekhem egyem. Érted Rhuzali?

— Küldj engem a Herkulesfürdőbe, — szóla mindannyiszor az asszony — én beteg, vérszegény vagyok hányszor mondta azt már a doktorunk.

— Igen, küldje kedves nejét Mehádiára, tanácsolá Alfréd s meglátja, mily hamar kigyógyul vérszegénységéből.

— Juhl van, juhl, — hagyá helyén Herr von Mandelkern, — dhe mondlja csak orram, hal thalálok én hamarjában embert, ki oly bolhond egy ohlyan finyás phurthékát a fúhrdhübe khisémi,

rály éltetésével végezve nagy éljenzés követte nagyszámú pártja részéről. S ekkor oda lépett P. Graff V. úr s üdvözölte őt a volt Ráday-párt és oda lépett Weifert J. M. és üdvözölte őt a „Regierungspartei“ nevében is. — A Ráday-párt ugyanis a gr. Ráday lemondó levelében foglalt óhajtáshoz képest elhatározta, hogy föltétlenül Dánielhez csatlakozik. — A városi szerbség el addig mindenik candidatus mellett passive viselte magát.

* **Szerda napján** aztán a szerbség egyesülve a „Regierungspartei“ nagy részével s a volt Rádaypárt tanácsbeliével, választógyűlésre jövének össze s Hadzsics Antalnak az újvidéki omladina többbizben föltéptett volt jelöltjének neve és n. kikindai programja alatt testvériesen kibékültek, miután Pflug Gyula, a volt Rádaypárt német jegyzője felolvasta gr. Rádaynak állítólag hozzá intézett levelét, a melyben a grof úr határozottan ajánlja, hogy bárkire szavazzanak, csak Dánielre ne. A gyűlésen jelenvolt magyar intelligencia számos egyéb választók hangosan s erőlesen tüntettek Dániel mellett, illetve Hadzsics jelöltsége ellen; de a tömeges zsviöktől túlszárnyalva elhagyták a gyűlést.

* **A volt Rádaypárt** magyar intelligenciája több tekintélyesebb polgárral együtt Dániel-párttá tömörültek s solid actiót szándékoznak kifejteni.

* **„Rajzoló gép“** et talált fel Jähnisch Oszkár helybeli tehetséges fiatal mérnök. Ezzel tájképeket és építészeti tárgyakat lehet fölvenni. Egyszerűségénél fogva képes vele bárki, aki tollat tud fogni a legnehezebb távlatlani rajzokat a természet után előállítani. — A készülék nem tartalmaz semmiféle optikai üveget sem; a fölvétel iróttal és tintával történik közönséges ablaküvegen. — A rajz másolása a legkeményebb rajzpapírosra is nem egyéb átpausirozásnál, a megtörtént pausirozás után az üveglap egyszerűen lemosatik és továbbra is használható. A legfiatalabb tanuló is a legbiztosabb perspektívát nyeri. — A helybeli görög kel. egyház fölvétele valamint ezen épületnek kivitele vízi festékben a Wittigschlager-féle könyvkereskedésben látható. A feltaláló a szabadsalom elnyerése végett a szükséges intézkedéseket már megtette.

* **A helyb. tornaegyesület** május 31-én közgyűlést tartott, a melynek fő mozzanata a választmány és tisztikar megalakítása képezte. Megalakult pedig a következőképen: elnök Christian Antal, alelnök: Weifert Károly, titkár: Dr. Radda Ignác, pénztárnok: Andrejovics Antal, szertáros, ifj. Wittigschlager Károly, művezetők: Szirtes Ignác és Scherter Antal, ügyész: Kiss Mór úr és orvos: Dr. Schaffer Adolf úr. A választmány tagjai lettek: Sesitinsky Adolf, Gromon Dezső,

minth az az asszony itt? Merth enghemet az üzlethi duglok itthun tharthanak.

— Ha önnek úgy tetszik, Herr von Mandelkern, — felelé Alfréd, én szívesen vállalkozom rá. Néhány nap mulva magam is szándékozom menni Mehádiára.

— Ühm? szólt Mandelkern, — no akkor ühm oranyos egy férfit, khi enghem igen nagyon le fog khötelezni.

A hogyan megbeszéltek, úgy lett. Én Mandelkern nejét elkísértem Mehádiára s ha mindjárt egy csepp vér sem folyt volna ereimben, hát lehetetlen lett volna egy olyan bájos, kecses asszonyba, mint Mandelkerné volt, bele nem szeretni.

Néhányszor feljött Mandelkern is és midőn neje piros orozát meglátta, kezemet ragadá meg és lekötelezőleg szólt.

— Khöszönöm önnek, orram, szivességhét s higgye azt nekhem, soha sem felejttem el, a mith érthem thett.

Az évad már rég elmúlt, midőn egy alkalommal felkerestem Herr von Mandelkern.

— Thökélethesen boldhog vagyok! — kiáltott felém. Thegnap fiam született. Holnap után keresz- telő lesz a háznál, — reménylhem, khegyed is eljűn? Nem mentem el.

Néhány nap mulva külföldre utaztam, hol több évig voltam. Mandelkernét, ki időközben hat gyermeknek boldog anyjává lett, Mehádián láttam ismét s meglepéssel, sőt boldog érzettel vettem azt, a mit ott mondott.

Martin Imre, Péter Pál, Jagodics Sándor, Dr. Kaszapinovic Svetislav, Timon Zsolt, Torday György, Gramberg Nándor, Csillag László, és Stokka József. Egyéb mozzanatai közül kiemeljük, hogy G r o m o n D e z s ő kormánybiztos ur alapítotagnak jelentkezett s egyszersmind megígérte, hogy az egyesületet különös támogatásban fogja részesíteni.

* **A csángó-magyar egyesület** igazgatótanácsának legutóbbi ülésében a titkár felolvasta Nagy Péter az erdélyi ref. egyházkerület püspökének levelét, a moldva-oláhországi ref. misszió anyagi helyzetéről. E felvilágosítás alapján az egyesület Tanió Gyula pitești és Láng Károly projesti misszionárius papoknak a kért 300 frt segélyezést megszavazta. A mi az egész misszió-ügyet illeti, minthogy az egyesület anyagi viszonyai szerint ma nincs abban a helyzetben, hogy az erdélyi ref. egyházkerület igazgató tanácsa által felszámított segélyszükségletet fedezhetné, Somssich Pál elnököt kérték fel, hogy az erdélyi ref. szuperintendenciától részletes adatokat kérjen a moldva-oláhországi ref. misszió-alap állásáról. Az ülésen még Sztupa György pénztárnok tett jelentést az egyesület vagyonának állásáról. E szerint az országos segélyalap 15,735 frt 48 kr, tagsági díjakból bejött 972 frt 5 kr, befizetett alapítványok 3000 frt, összesen 19,708 frt 53 kr. Az egyesület igazgató tanácsa felkéri azokat, kik a csángók javára gyűjtöttek, hogy gyűjtőleveleiket a gyűjtött pénzzel, vagy ha nem gyűjtöttek volna, a nélkül küldjék be az egyesület főpénztárnokához. Sztupa György urhoz (Budapest, Kalvin-tér, gyógyszerár.)

* **A helyb. reálgymnasium** évvégi zárvizsgálatai f. h. 20-án kezdődnek. A vizsgálatok rendjét jövő számunkban közöljük.

* **A m. orvosok és természetvizsgálók XXIII. vándorgyűlése** tudvalevőleg aug. hó 20-ától 25-éig Buziásfürdőben és Temesvárt fog tartatni. Nagyszámú előadások vannak bejelentve, köztük Dr. Alföldi Izidoré, városunk jeles orvosáé is.

* **A Jáni szintársulata** jelenleg F e h é r t e m p l o m b a n működik s — hogy ottani levelezőnk írja — kiváló sikerrel. Úgy a magyar, mint egyébajku polgárok sűrűn látogatják előadásait, a melyek közt eddig több új darab is volt, s a melyekben természetesen Szathmáry tünt ki leginkább.

* **Nemzetközi időjárás** bulletin. Bécs, jun. 5. Éjszaka nyugati szelek, változó felhőzet, csapadékok, hűvös várhatók. —

* **A helyi hajók** menetrendje P a n c s o v a B e l g r á d - Z i m o n y közt máj. 20-tól a következőképp állapított meg: P a n c s o v á r ó l indul reggeli 8, déli 12 és esti 6 órakor Zimonyból . . . 6, d. e. 10 $\frac{1}{2}$ és d. u. 3 $\frac{1}{2}$.

* **Ráday gróf táviratot** intézett P. Graff Vilmoshoz, a szabadelvű Dániel párt elnökéhez ama levélre vonatkozólag, a melyet Pflug Gyula a Hadzsicspárt csütörtöki ülésén mint Rádaytól hozzátartozót felolvasott. Azt sürögnyözi: „Hivatalos lemondó levelem irányától eltérő magánylevelet nem irtam senkinek; „lieber Gyula“ kezdetű levelet soha. Lehet egyik régiebb levelem lett indiscrete felhasználva és travesztálva.“

UJDONSÁGOK.

A király Sopronban. A katonatiszti leánynevelő intézet kápolnájának felszentelésére, pünkösd-vasárnap, a király ő felsége reggel 9 órakor jelent meg kíséretével. A bejáratnál a megelőző napon érkezett gr. Bylandt Rheidt közös hadügyminiszter és Migazzi Mária, az intézet főnöke fogadták, míg a növendékek fehér ruhában képeztek sorfalat. Az összes katonai és polgári hatóságok jelen voltak és a kápolna beszentelése alatt, melyet Zalka János győri püspök végzett, az intézet kertjében tartózkodtak. A felszentelés előtt ő felsége megtekintette a kényelmesen berendezett intézet minden helyiségét, a kertet, sat. ő felsége azután délelőtt 1 $\frac{1}{2}$ órakor az udvari külön vonaton Bécsbe utazott. A hernalsi intézet főnöke, Artterné asszony is megjelent a szertartáson négy növendékkel.

Rudolf trónörökös elnöklété alatt újabb értekezlet volt közelében az „Austria-Magyarország írásban és képekben“ című nagy szabású ethnográfiai

mű ügyében. A magyar rész szerkesztője: Jókai Mór és Weilen József, a német rész szerkesztője, beszéltek meg a trónörökösrel a fontosabb szakaszokat. A trónörökös a mű magyar és német részében szintén fog közölni magyarországi és ausztriai természeti leírásokat; továbbá a mű bevezetésében ki fogja fejteni annak célját és jelentőségét. A számos íróhoz és művészhez, kik munkatársakul vannak kiszemelve, a trónörökös személyesen fog meghívókat küldeni. Ugyanó az irodalmi vállalat ülései részére külön irodát nyitattott a burgban.

Kossuth Lajos az „Egyetértés“ pünkösd-i számában hálynyilatkozatot tesz közzé azokra az üdvözlésekre, a melyek 80-ik év fordulója alkalmából hozzátartoztak. A nyilatkozat rendkívül nagy terjedelmű s már pusztán ennél fogva is nagyszerű tanúbizonyságát adja a nagy ember még mindig óriási erejének. Hát ha még latba vetjük, mily széles és rendezett látkör közepett áll még, mily gazdag és szívós még az emlékezete s mily vakító lánggal lobban fel még képzelete s mily erősen lüktet még szíve az emlékezet s mily erősen képeinek hatása alatt, valóban el kell ámulnunk ez aggrastyán gigászi alakján. Az irat nagyrészt politikai emlékekkel és kifakadásokkal van tele változatlan sötét szemmel nézi hazáját, fájdalmas önérettel olvassa a „pártjabeli“, üdvözléseket, de nem állhatja, hogy bizonyos melegséggel meg ne induljon, ha „ellenpárti“ körökből a jövőben való nemes bizalom, eszgedetlen remény hangján száll felé egy egy üdvözlés. Elmélkedik aztán a felett is, kik küldték s kik nem hozták üdvözléseket. 17 város és 32 vármegye üdvözölte őt. De — írja — kapott ezek mellett egy két olyan levelet is, a mely nem osztozik az ország iránta való kegyeletében. Egy Tasnád vidékéről való „önzetlen hazafi“ azt írta neki, „mit háborgatja az országot sok minden baja közben. Magyarország már úgy se nyerheti vissza önállóságát, mióta Mohács-nál elvesztette.“ Az utóbbi — írja Kossuth — úgy hatott rá mint káromlás a szentlélek ellen, miről még a bünt boesátó Krisztus is azt mondá, hogy nem boesátatik meg embernek.

A dunamelléki ref. egyházkerület szuperintendens széke be van töltve. A harmadik szavazás, a mely Szász Károly és Filó Lajos jelöltekre folyt, S z á s z K á r o l y megválasztásával végződött. Az eredményt a bizottság legközelebb bejelenti az egyház kerületi gyűlésnek. Ha S z á s z K á r o l y most el fogadja a megválasztást, sokat fog veszteni az állam közokt. ügye, de talán annyival többet nyerni az irodalom, a melynek a kitűnő férfi most tán több idejét szentelheti s a melynek eddig is majdnem pártatlan munkása volt.

Az akademia jun. 5-i nagygyűlésén ejtették meg az ideí tagválasztásokat:

Az eredmény következő:

Az első osztályban rendes tagoknak választották Beöthy Zsoltot 32 szóval 6 ellenében, Szarvas Gábort 31—8, Thewrewk Emilt 35—2. Levelező tagok lettek: Baksay Sándor 24—11, Pálffy Albert 32—3, ifj. Szinyei József 30—2 és külső tag Genez Arvid 28 szavazattal.

A második osztályban megválasztották Apáthy Istvánt rendes taggá 30—3 szóval; aztán a levelező tagokat a következő eredménnyel: Kovács Gyula 29—6, Fejérváry László, Bunyitay Vince 33—5, Hampel József 27—12, Ballagi Aladár 35—4, Horváth Árpád 33—6, Plósz Sándor 36—2; külső tagokká lett két olasz történetíró: Capasso 27—10 és Guasti 29—10 szóval.

A harmadik osztályban tiszteleti tag lett Konkoly Miklós 34—4, rendes tag Mihálkovits Géza 31—6, levelező tagok: Kernál Antal műegyetemi tanár 30—8, Korványi Frigyes orvos-egyetemi tanár 29—5 szóval, dr. Henle Jakab göttingai egyetemi boncztanár pedig külső tag 33 szóval 4 ellen.

IRODALOM.

— **„Ausztria és Magyarország a XIX. század első tizedében.“** Kiadatlan források alapján írta Wertheimer Ede. — A munka feletébb érdekesnek ajánkozik. Az első kötet inkább a bécsi kamarilla regényes története. Kiváló érdeket kölcsönöznek e műnek az akkori uralkodó fejedelem és diplomaták jellemrajzai, melyekből mutatón közöljük I. Ferenc királyunk ismeretetését.

Hányoztak e fejedelemben ama rossz hajlamok, melyek oly sok trónt rossz hirbe hoznak, viszont azon királyi erények egyike sem diszíté, melyeket uralkodótól joggal meg lehet kívánni. Dicsérete ki van merítve annak fölemlítésével, hogy jólelkű volt. Különbben pedig mint uralkodó el volt látva mindazon végzeteljes tulajdonságokkal, melyek mindig tönkretesznek egy birodalmat, főleg oly időkben, melyek nagy követelményeket támasztanak az uralkodó szellemi képességével szemben. Lehet fejedelem bizalmatlan is, de Ferenc nem csak mások, hanem önmaga iránt is szörnyű bizalmatlan volt. Hogy mily kevés önbizalom tölté el, ez a legfeltűnőbbben mutatkozott, midőn uralkodása első éveiben Albert herceg cerclejeiben megjelent. Ügyefogyott lényé itt mindenkinek feltűnt. Sokkal végtetesebb volt azonban az, hogy saját erejéhez való bizalmatlanságánál

fogva, teljesen hiányzott vala az elhatározáshoz szükséges bátorsága. A tanácsban nem merte saját véleményét érvényesíteni, mert ennek helyes-ségében mindig kételkedett. Valamely nézetnek csak úgy lehetett őt megnyerni, ha oldala mellől el nem mozdultak. A mint az gyöngye jellemeknél mindig előfordulni szokott, nála is örökösen azon okok győztek, melyeket az utolsó hozott föl. Sőt akkor is, midőn valaki már elhatározása bitokában vélt lenni, ő még folyvást habozott, a tanácskozásokat újból kezdette, a legkülönbözőbb, gyakran a legkétesebb értékű emberektől véleményt kért s tette ezt gyakran oly pillanatokban, midőn minden késedelem a legnagyobb szerencsétlenséget vonhatta maga után. Bár tanult, józan és dolgozó volt, még sem tudott valami nagyot fölmutatni, és pedig egyszerűen azért, mert az ő munkássága inkább az alantas hivatalnokra, mint a vezető főnökre emlékeztetett. Ferenc császár eleget vélt tenni uralkodói tisztének, midőn minisztereket nevezett ki, a kik meggyőződése szerint, kötelességeiket teljesíteni fogják. Tanácsosai közül pedig azok voltak előtte a legkedvesebbek, kik értették, mi módon kell egy nehéz dolgot megkerülni.

„**Nyelvtudomány és nyelvtanítás**“, tanítók és tanárok figyelmébe ajánlja Hunfalvy Pál. Erdemes nyelvtudósunk, kinek figyelmét sok ideig másnemű tanulmányok vonták el a nyelvtudományi mozgalmaktól, most végre egy hatalmas szóval, mely derék tettnek is beválik, lép ki ismét arra a tere, melyen az ő munkálkodására olyan nagy szükség van. Előadja hogy milyen és hányféle legyen a magyar nyelvtan s végül a latin nyelvtanítás eddigi sikertelenségét az által kíván segíteni, hogy hozzuk be újra a latinul beszélést és az avval járó latin írást. „Soha eddig nem volt annyira szükség írja elől, hogy a magyar nyelv felmutassa teljes mivoltát, mint most, a midőn nemcsak tudományunknak, de államunknak is a nyelve. De soha a fentartás érdeke sem nyilatkozott még oly hathatósan, mint napjainkban, hogy érvényesítse is egész mivoltát.“

„Szándékom vala csak a magyar nyelv tudományáról és tanításáról szólni; de rátértek a latin nyelv tanítására is, minthogy ez minálunk legnagyobb a magyar tanítás után. Hasonlóképpen kellene talán a német és francia nyelvek tanításáról is emlékedni de azt későbbre halasztom, vagy inkább másokra bízom.“

„**A zeneköltészet elemei és műformái**“, írta Bartalus István. Régóta szükségnek érzett s hiányt pótoló könyv egy magányosok, mint zeneiskolát látogató tanulók számára, melyet főképp zene- és énektanárok használhatnak előnyösen. A művészetek egymás közt való viszonyát fejtegető bevezetés után szerzőnk a zeneköltészet elemire tér át s ez elemi rész három főszakaszában tárgyalja a metrikát, rhytmikát és melodikát, mindenütt a magyar népdal-zenére támaszkodva s annak természetét fejtegetve. A második részben, az alak- tanban, két főcsoportot különböztet meg: a népköltészetit és a műköltszetit. Amabban a dalformát, egyházi dalokat és khoralokat, műdalokat, tánczenét (régie táncok és újabb táncdallamok), indulókat, riadót, változatokat, etűdöket, fantáziákat egyvelegeket magyarázza és illusztrálja; emebben a szonáta-formát, a kánont, fugát, az operát, a melodramát, balletet, oratoriumot és misét — fejtegeti. Mint látható, a könyv anyaga rendkívül gazdag és változatos, s ha hozzátesszük, hogy mindenütt tiszta magyarossággal és világossággal van írva, elmondtuk azt, a mit ezuttal és e helyen ez általános érdekl, bár szakkönyvről fölemlíteni kívántunk. A könyv, melyet a közoktatásügyi miniszterium adott ki, carton-kötésben 2 frt 50 kr-ért kapható.

Füzetek. Arany János összes munkáinak végleges teljes kiadásából Ráth Mór most boesította ki a 19. és 20. füzetet, melyek a drámai fordításokat (Szentivánéji álom, Hamlet, János király) tartalmazó hatodik kötetet Tasso című értekezés, melylyel Arany 1859. október 31-én foglalta el székét a m. t. akadémiában. (egy füzet ára 60 kr.) — B. Eötvös József összes munkáinak teljes kiadásából a 3. és 4. füzet jelent meg a Magyarország 1514-ben című regényt tartalmazva. Egyes füzet 50 kr.

Az ugyancsak Ráth Mór által kiadott Családi könyvtárban újabb a következő kötetek jelentek meg: Arany János „elegyes darabok“ című kötete, mely a régiebb „összes művek“ harmadik kötetét képezte Bolond Istók, Losonczy István, Vojtina levelei, Rózsa és Ibolya, Tasso és Ariosto s egyébb fordítások és apróbb közlemények vannak benne. Ára 90 kr. — B. Hübner Sándor „Séta a világ körül“ című művének hetedik, számos képpel illusztrált füzeté, ára 60 kr. — Walter Scott Lamermoni menyasszonyának második füzeté, ára 40 kr. Vége Günwald Béla „A tövénhatósági közigazgatás kézikönyve“ című munkája második és javított kiadásának első füzeté, ára 80 kr.

A „Magyar salon“ ez. képes havi folyó iratnak megjelent a 2. füzeté. Ha e színvonalon megtartja magát igen érdemes a művelt közönség pártolására: A második füzet tartalma: „A Trónörökös Vadászaton“ című egy főúr elbeszélése után eddig ismeretlen adomákat közöl a trónörökös görgényi vadászatairól. Jókai Mór koszorús regényírónk, az „Apja fia“ című regényének második fejezetét közli. Jókainak ez újabb regénye a költő legkitűnőbb művei mellé

sorozható. Klapka György tábornok, az 1848-ik szabadságharc e kimagasló alakja, aphorismákat ír, melyek felekülte gondolkodásáról tanuskodnak. Dr. Erődi Béla Fiumét, a magyar kikötő-várost ismerteti behatóan és ismerteti annak költői szépségeit. A magyar korona gyöngyének legszebb részeit sikerült illusztrációk mutatják be. Gül-Baba sírjáról is érdekes közleményt hoz. Hevesi József „Pünkösdi reggelén” címmel írt költeményt, melyhez Dörre hangulatteljes rajzot készített. P. Szathmáry Károlytól egy elmés kritikai dolgozatot közöl, melyet az érdekes szerző a Kisfaludy-társaság e havi ülésén olvasott fel. A szerző még egy kis polemikával is megtoldta jeles dolgozatát. Kürthy Emil igen érdekesen csevegi el Blaha Lujza asszonynál tett látogatását. A kitudó művésznőt annyira kedveli és szereti a magyar közönség, hogy bizonyára nagy érdeklődéssel fogja élvezni Kürthynek kedves csevegését. Odrí Lehel kitudó énekesintől saját szerzeményü népdalokat mutat be, melyek bizonyára hamar népszerűekké fognak válni. Marczali Henrik kitudó történetudósunk bizonyos tekintetben napirenden lévő tárgyról értekezik. Az egyházi vagyon kérdését fejtegeti II. József korából. E kitudó és alapos dolgozat egyik fejezetét fogja képezni a szerzőtől őszszel megjelenendő nagy történeti műnek. Pekka Páivárinta finn költő jeles rajzának végét szintén e füzetben találja meg az olvasó. Kiss József kedvelt költőnkől, kinek muzsáját a nagy közönség annyira megszerette, érdekes mutatványt közöl „Aranyhaju Böske” címü költői elbeszéléseiből, melyet a költő még nem fejezett be. Szana Tamás folytatja a magyar ifjabb írói nemzedék bemutatását és Kiss József költészetéről ad teljesen kidomborított képet. Beniczky-né-Bajza Lenke asszonytól, a írónőtől, szép elbeszélést közöl mely fennkölt szellemü tendenciával akar kibékíteni bizonyos társadalmi viszályt. Fekete József „Képek albumomból” címmel remimiscenciákat közöl, s többek között Nobilingról, a német császár elleni merénylet elkövetőjéről is megemlékszik. Borostyáni Nándor érdekes regényt kezd meg „Utazás a Duna jegén” címmel. Bánk-bán szerzőjének családija címü dolgozattal, melyet Milecz János tanár engedett át a „Magyar Salon”-nak, nagy szolgálatot vél tenni az irodalom-történetnek. Dr. Tassy Pál érdekes nemzetgazdasági csevegést közöl és dióhéjban megemlékszik a szocializmus megteremtőiről. Torkos László jeles költőnk hangulatteljes költeményt ír. Hidassy Pál népszerű értekezést tesz közzé „A modern sebészet vívmányai” címmel. Divat címü rovatban t. hölgyközönségünk röviden tájékozottva van a nyári évad divatjairól. Humor rovatban most is mulatságos kis apróságokat talál az olvasó. A képek. Petőfi Fája Koltón, alatta Teleki Sándor gróffal. (Fénykép után készíté Angerer.) Jókai Róza két eredeti rajza. Jókai Mór regényéhez. Fiumei Képek, gyönyörű kivitelben. (Szintén Angerer készíté fénykép után.) Petőfi Debreczeni Lakásának képét eredeti felvétel után közöljük. Dörre Tivadar legkitünőbb illusztrátorunktól igen sikerült rajzokat hoz, művészi kivitelbe. Gül-Babának a sírját és a budai részt ő rajzolta le a „Magyar Salon” számára, természet után. Ugyancsak az ő rajza a csinos kép is, mely pünkösdi versét illusztrálja. Borostyáni regényéhez szintén ő készíté az illusztrációkat. Mária Terézia dicső királynőnk leghűbb arcképet ismerteti, melyet Dr. Szalay József fedezett föl. Aggházy Gyulától hangulatteljes, művészi kivitelü képét hoz Bárá Mednyánszky László csinos rajzot

tesz közzé. Kiss József arcképét Paczka Ferencztől közöli. A Kiss Józsefről írt cikket a „Mese a varrógépről” címü díszműnek illusztrációi díszítik. Dísz-kezdőbetűk- és végvignettákra ezentül különös figyelmet fog fordítani, melyek nagyban emelik füzetek értékét. Humoros képei bizonyára sok derűtséget fognak okozni.

Vasuti menetrend

Érvényes 1884. május 20-tól.

ÁLLOMÁS	Gyors-vonat	Személy-vonat	Vegyes-vonat
Zimony-ból indul	2.46	11.38	6.40
Batajnica	—	12.06	7.15
Új-Pazua	—	12.20	7.32
Ó-Pazua	—	12.36	7.52
Indjia-ról Mitrovicznak	3.31	1.01	8.21
Bečka	—	1.26	8.49
Karlócza	4.14	1.58	9.23
Petervárad	4.26	2.13	9.39
Újvidék	4.43	2.36	10.03
Verbász-Kúla	5.27	3.54	11.24
Szabadka	6.40	6.07	2.05
Kiskörös	7.59	7.51	4.23
Budapestre érkezik	10.10	10.58	8.15
Budapest-ről indul	7.30	5.50	6.40
Kiskörös	9.38	6.41	10.51
Szabadka	11.01	9.00	1.28
Verbász-Kúla	12.05	10.58	3.29
Újvidék	12.55	12.22	4.52
Petervárad	1.06	12.37	5.08
Karlócza	1.18	12.52	5.27
Bečka	—	1.29	6.04
Indjia-ról Mitrovicznak	2.00	10.40	—
Indjia, Zimonynak	2.03	2.14	6.36
Ó-Pazua	—	2.31	6.56
Új-Pazua	—	2.48	7.16
Batajnica	—	3.03	7.33
Zimonyba érkezik	2.45	3.30	8.07

A bekerített óraszámok az esti 6 órától reggeli 5 óra 59 percig terjedő éjjeli órákat jelölik. A kövéren nyomtatott állomásokon étterem is van.

Felelős szerkesztő: **Wigand János.**

Főmunkatárs: **Dr. Finácz Ernő.**

Kiadótulajdonosok:

Wigand János és a „Beck & Koszanics cég.”

HIRDETÉSEK.

4369. szám

1884.

HIRDETMÉNY.

Páncsova városra vonatkozó kataszteri munkálatok a kir. kataszteri igazgatóság által megküldettek, azok jelen hirdetmény első megjelenésétől számitandó 60 napon át, vagyis 1884. évi Junius hó 1-től 1884. évi Julius hó 30-ig a városi adóhivatal helyiségében betekintés végett kitéve lesznek, hogy minden birtokos bármikor teljes meggyőződést szerezhesen magának minden egyes földrészetnek a munkálatokban miként történt felvételéről.

Figyelmeztetnek tehát e város határában fekvő ingatlanok birtokosai, hogy netalán felszólamlásaikat személyesen vagy meghatalmazott által a városi adóhivatal adószedőjénél, Radivojevics Sándor úrnál irásban vagy szóbelileg az értesítvény kézbesítésétől, vagy annak postára tételétől számitandó 60 nap alatt terjesszék elő, mivel később érkezett felszólamlások tekintetbe nem fognak vétetni.

A felszólamlás tárgyai a következők lehetnek:

- ha oly földrészet, mely földadó tárgyát nem képezi, mint adóköteles soroztatott, vagy ha adóköteles földrészet kihagyatott;
- ha valamely földrészet többször, vagy ha nem a saját közsege telekkönyvébe igaztatott be, ugyszintén, ha a tulajdonos hibásan van bejegyezve;
- ha a térfogat hibásan tétetett ki;
- ha a földrészet nem a megfelelő mivelési ág alá soroztatott;
- ha a földrészet nem a megfelelő minőségi osztályba soroztatott;
- ha a földrészet a járason belül fekvő határozottan megjelölendő más földrészettel összehasonlítva egyenlőtlenül soroztatott.

Páncsován, 1884. évi május hó 29-én.

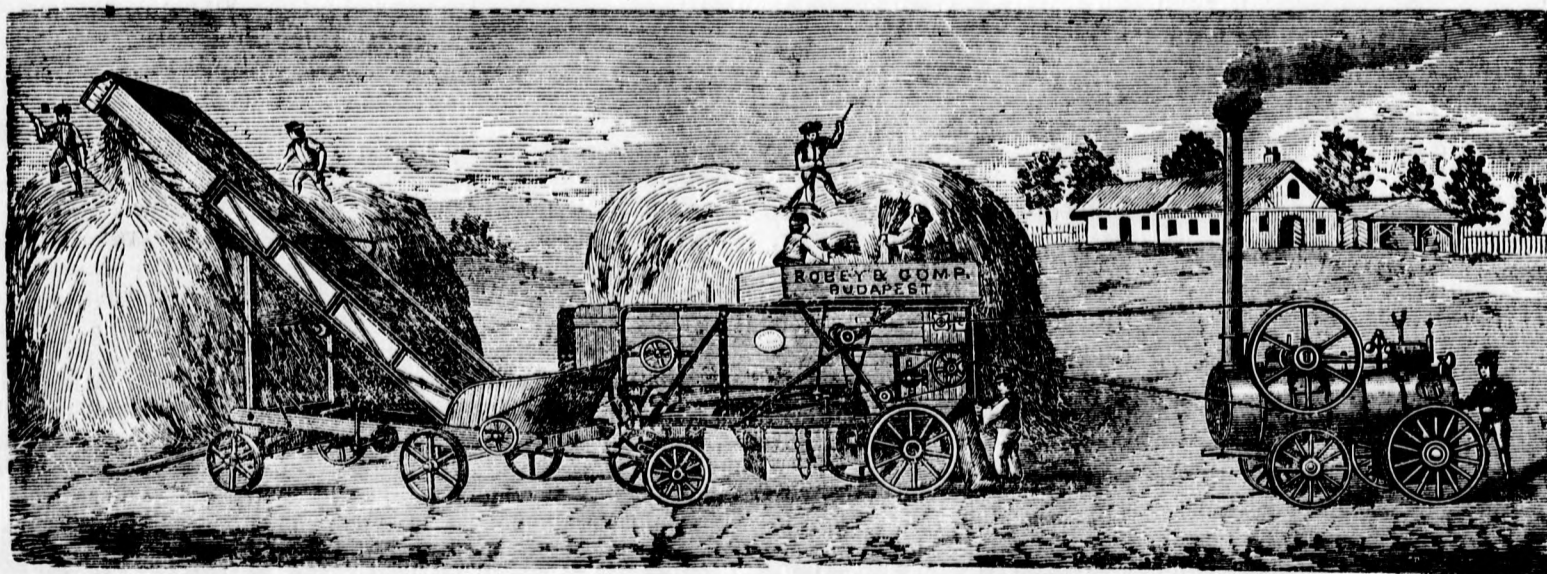
3—2

Christian Antal,

polgármester.

ROBEY & Comp.

Budapesten, Üllőiút 35.

Gőzeséplőgép-készleteket venni szándékozók szivesedjenek a gyári árak iránt ROBEY & Comp. hoz mint az eredeti vasgerendás eséplőgépek gyárosaihoz fordulni. 2½, 4, 6, 8, 10 és 12 löerejű eséplő szedetek gyárunkban mindenkor készleten vannak.

12—8